

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

www.philosophical-research.org

Απόστολος Πιερρής

ΚΥΡΙΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ
ΑΝΑΠΛΑΣΗΣ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ

Α

Η «Αγκυαλιά»

18 Φεβρουαρίου 2022

Η Νέα Σπάρτη ιδρύθηκε από τους Βαυαρούς ως ο έτερος πόλος του κλασσικού Ελληνισμού παρά την Αθήνα. Σκοπός ήταν να ενεργοποιηθεί η συμπληρωματικότητα του Δωρικού και του Ιωνικού για την ολοκληρία της Ελληνικής ταυτότητας. Και αυτό ακόμη πάντως ήταν λιγώτερο από την αληθινή αξία της Σπάρτης, ως εστιακού άξονα του κλασσικού πολιτισμικού Ελληνισμού.

Έτσι η νέα Σπάρτη θεμελιώθηκε στην αγκαλιά των καταλοίπων της αρχαίας, μεταξύ και επί των ιδίων λόφων με εκείνη. Το σχέδιο άφηνε εκτός τα μνημεία, και αυτό εν γένει τηρήθηκε ως επί το πολύ, ώστε η «αγκαλιά» να παραμένει μέχρι σήμερα σχεδόν αδόμητη και ελεύθερη από τις γνωστές Νεοελληνικές αλλοτριωτικές παρεμβάσεις. (Μείζονα τέτοια παρενόχληση συνιστά η πρόσφατη ψευδοφαραωνική γέφυρα, έργο άσχημο, αταίριαστο, αφύσικο και άχρηστο). Επί πλέον, η είσοδος στην πόλη τοποθετήθηκε δίπλα στο μέρος που ήταν η αρχαία γέφυρα, ο κύριος πολεοδομικός άξονας ορίσθηκε με μικρή απόκλιση από τον αρχαίο (από το σημερινό στάδιο κάτω από την αρχαία αγορά προς τον παραπόταμο Τίασσα, όπου η διάβαση έγινε ανατολικότερα της αρχαίας η οποία ήταν παρά τον Άγ. Νικόλαο, - δηλαδή λαμβάνοντας υπ' όψιν τις αρχαίες «κώμες»-συννοικίες της Σπάρτης, από την Μεσόα κατά μήκος της Κυνόσουρας προς τις Αμύλλες), και η πόλη δομήθηκε με ένα κεντρικό σώμα περί τον κύριο άξονα και δύο «πτερά» υπό κλίση, συγκλίνοντα προς την αρχαία αγορά στα ανατολικά της Ακρόπολης όπου τα υψώματα σχηματίζουν ένα εκτεταμένο επίπεδο.

Για να τονισθεί emphaticότερα ο συμβολισμός και το νόημα της θεμελίωσης και της πολεοδομίας, αποτμήθηκε στο μέσο της πόλεως ένα Κεντρικό Πάριο εγκάρσιο προς τον κύριο άξονα, στα ανατολικά του οποίου στήθηκε το Αρχαιολογικό Μουσείο κλασσικής αρχιτεκτονικής, στα δυτικά δε το Δημαρχείο, σύνθετου ύφους κλασσικής έκφρασης παραδοσιακού τρόπου. Τα δύο κτίρια βλέπουν το ένα το άλλο, ώστε το κλασσικό πνεύμα να εμπνέει και η

σύγχρονη διοίκηση να εισπνέει την ζωοποιό και μορφοποιό πνοή (κατά τον Δωρικό έρωτα του Αΐτη και του Εισπνήλα).

Δεν χρειαζόταν παρά να αφεθεί να λειτουργήσει ο ενεργός συμβολισμός της νέας Σπάρτης υπό τον Ταϋγετο, με υπερθεματισμό μάλιστα της απόλυτης ιδιαιτερότητας και μοναδικότητας της αρχαίας Σπάρτης ως αρχετυπικής πραγμάτωσης της αυθεντικής Δωρικής ουσίας του κλασσικού Ελληνισμού, ως προς την οποία ο Ιωνικός και Αττικός χαρακτήρας αποτελούν ιστορικά προσαρμοστικά μοντέλα (όπως οριοθέτησε τις σχέσεις των παραμέτρων του Ελληνισμού ο Ηρόδοτος).

Αντ' αυτού του υπερθεματισμού εις περιωπή αξίας απαραίτητης για την αληθινή κατανόηση του κλασσικού κοσμοϊστορικού επιτεύγματος, η Σπάρτη βυθίστηκε στην δίνη της Νεοελληνικής αβελτηρίας, χαρακτηριστικά το Κεντρικό Πάριο (προέκταση του οποίου ήταν και ο τόπος του Μητροπολιτικού ναού σε κορυφή λόφου) διαμελίστηκε για αστική «ανάπτυξη», ιδιωτικά συμφέροντα και δημόσιες «πελατείες».

Σκοπός των παρακάτω είναι η ανανέωση του πνεύματος της αρχικής ιδέας της Σπάρτης.

Λειτουργούν δε στα πλαίσια και ως οργανικό μέρος μιας γενικότερης ολοκληρωμένης στρατηγικής για την ανάδειξη της Σπάρτης σε πολιτιστικό κέντρο παγκόσμιας εμβέλειας και κύρους, θεμελιούμενο πάνω στην ιδιαιτερότητα και μοναδικότητα της αρχαίας Σπάρτης. Κομβικό σημείο αυτής της ανάδειξης είναι η ίδρυση Ινστιτούτου Σπαρτιατικών και Δωρικών Μελετών, την ορίζουσα ιδέα, τους σκοπούς, δομές και ενέργειες του οποίου έχω παρουσιάσει προ αρκετού ήδη καιρού.

***

Ένα αντίστροφο S, που ακολουθεί στην μεγαλύτερή του διαδρομή, πλην των άνω και κάτω καμπυλώσεων, τον ρουν του Ευρώτα, συνδέει τα σημαντικότερα μνημεία της αρχαίας Σπάρτης σε μια ζώνη ειδυλλιακής ομορφιάς.

Η νέα Σπάρτη βρίσκεται στην αγκαλιά αυτής της μαγικής ζώνης βρίθουσας αρχαιολογικής αξίας και πληθύουσας φυσιολατρικής έλξης. Η «αγκαλιά» ανοίγει προς τον Ταΰγετο, στα δύο δε άκρα του S προσλαμβάνονται οι δύο από τις τρεις δεσπόζουσες όψεις του «περιμήκετου», Μεγάλου και Καλού («ταΰς»), όρους (η τρίτη στο Αμυκλαίον).

Αρχαιολογική ακολουθία

Από την ακρόπολη της Σπάρτης και τον ναό της Χαλκιοίκου Αθηνάς (εκατέρωθεν δε το Ρωμαϊκό θέατρο, στον χώρο του αρχικού τεμένους της Αθηνάς, και η πρωτοχριστιανική πεντάκιλη βασιλική, επί της οδού που ανέβαινε προς την κορυφή της ακρόπολης), κάτω από τον οποίο (πίσω από την μετέπειτα σκηνή του θεάτρου) βρίσκονταν τα μνήματα του Παυσανία και του Λεωνίδα, τόπος τέλεσης των Λεωνιδαιών,

στο κενοτάφιο του Βρασίδα (ο κυλιότερης μνημειακός περίβολος),

στην αγορά της Σπάρτης, όπου κατάλοιπα της Περσικής Στοάς και έμπροσθεν ο «Χορός» των Γυμνοπαιδιών,

στην τοποθεσία των πρώτων Απελλών (οριζόμενη από τη Μεγάλη Ρήτρα και την επεξήγηση του Αριστοτέλη, “ώραις έξ ώραν άπελλάζειν μεταξὺ Βαβύκας τε καὶ Κνακιῶνος”), και στον Θόρνακα, απέναντι στην αριστερή

πλευρά του Ευρώτα, όπου ίστατο άγαλμα του Πυθαέως Απόλλωνος όμοιο με τον Αμυκλαίο, ονομαζόμενο και Οπλίτης,

στην Γέφυρα («Βαβύκα») της εισόδου στην Σπάρτη (δίπλα στην νυν και πρώην!, αφού έγινε το αίσχος της αταίριαστης νέας γέφυρας),

στον ναό του Λυκούργου (βεβαιούμενο από την περιγραφή του Παυσανία), απέναντι στον οποίο ήσαν μνήματα του Θεοπόμπου και του Ευρυβιάδη,

στο ιερό, ηρώο, του Αστραβάκου, δίπλα στο οποίο ήταν η οικία του βασιλικού γένους των Προκλιδών.

στο βαρυσήμαντο ιερό της Αρτέμιδος Ορθίας,

στον μνημειακό βωμό του Ψυχικού, μάλλον τον βωμό στο Φοιβαίον υπό την Θεράπνη όπου θυσίαζαν οι έφηβοι σκύλακα στον Ενυάλιο προ του αγώνα στον Πλατανιστά,

στο ιδιαίτερης σημασίας θρησκευολογικά και αρχιτεκτονικά Μενελάιον, κάτω και απέναντι από το οποίο, στην δεξιά όχθη του Ευρώτα παρά την εκβολή της Τίασσας, έκειτο το Φοιβαίον που προανέφερα, όπου ο ναός των Διοσκούρων.

Πολλά άλλα μνημεία μπορούν να τοποθετηθούν σε σχέση με αυτήν την ζώνη κατά τις περιγραφές του Παυσανία. Ένας χάρτης θα προβάλλει τις διαδρομές και αναφορές του Περιηγητή πάνω στην τοπογραφία της ζώνης, με εξακτινώσεις προς τα λοιπά ευρισκόμενα ή οριζόμενα από τον Παυσανία μνημεία μέσα στην νέα Σπάρτη. Ειδικά στον ελαιώνα κάτω από την ακρόπολη και της αγοράς αρκετά μνημεία μπορούν να τοποθετηθούν σύμφωνα με την μεθοδική περιήγηση του Παυσανία. Ο χάρτης θα χρησιμεύει και σαν ανασταφικός οδηγός.

Δύο προεκτάσεις της ζώνης κινούνται δυτικά και νότια. Η πρώτη προς Πιτάνη (~Μαγούλα) και Μυστρά, η δεύτερη προς Αμύγιλες. Μετά την δημιουργία του S, θα ακολουθήσει η μεθοδευμένη επέκτασή του.

Το τοπίο είναι σαγηνευτικό ακόμη και στην παρούσα παραμέληση και εγκατάλειψή του. Χρειάζεται εξαιρετική προσοχή στην διαχείρισή του από άποψη αρχιτεκτονικής τοπίου.

Η ζώνη θα περιλαμβάνει με την σωστή διαμόρφωση αφ' ενός χώρους μελέτης και ενημέρωσης των αρχαιοτήτων, αφ' ετέρου τόπους αναψυχής φυσιολατρικών περιπάτων, καθώς επίσης και πεδία γυμναστικής και κλασσικού αθλητισμού. **Όλα θα συγκλίνουν στο να αποδοθεί η μορφή και το πνεύμα της ποίησης του Ίβικου για την Σπάρτη παρά τον Ευρώτα και υπό τον Ταϋγετο.** (Έχω κάνει ενδεικτική αποκατάσταση του σχετικού ποιήματός του).

Περιοδικές εκδηλώσεις γυμναστικές και ποιητικές/μουσικές/χορευτικές θα αισθητοποιούν την μορφή και το πνεύμα της Σπαρτιατικής Αγωγής και του Δωρικού τρόπου βίου.

Θα εγκαινιασθούν διαγωνισμοί γυμναστικής και χορευτικής τελειότητας (σαν τις εξετάσεις των νέων από τους Εφόρους) και κλασσικής ποιητικής σύνθεσης.

Θα θεσπισθεί διεθνές φεστιβάλ αναβίωσης της αρχαίας Ελληνικής μουσικής.

Ειδικό ερευνητικό σχέδιο θα είναι αφιερωμένο στην μελέτη της αρχαίας μουσικής, και σε σχέση με την Βυζαντινή, την κλασσική Οθωμανική και την Δημοτική μουσική.

Συμπόσια θα τελούνται όπως τα περιγράφει ο Αλκμάν, όπου θα αναβιώνει και η Σπαρτιατική γευσίγνωσία.

Τακτικά Σεμινάρια και διεθνή συμπόσια έρευνας βάσης και αιχμής θα διοργανώνονται για την μοναδικότητα της Σπάρτης στους τομείς του υψηλού

και βιοτικού πολιτισμού, της κοινωνικής οργάνωσης εις πολιτεία και της Απολλώνιας θρησκευτικότητας.

Το Σχέδιο S είναι, όπως είπα, οργανικά και άρρηκτα συνδεδεμένο επί της ουσίας με την ιδέα του Κέντρου (Ινστιτούτου) για την πολιτισμική και ιστορική μορφή της Σπάρτης ως άξονα της πορείας του ανθρώπου προς ολοκλήρωση της ύπαρξής του.

Μόνο τα σωστά κριτήρια, που προκύπτουν από μια ολιστική σύλληψη της μορφής του Σπαρτιατικού θαύματος, μπορούν να εγγυηθούν την αυθεντική εφαρμογή του σχεδίου στην πραγματικότητα.

[Προσθήκες 20/ 9/ 2022, 28/ 12/ 2022, 9/ 2/ 2023]